

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЩОДО ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ
ЕКСТРАДИЦІЇ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНЦІВ****INTERNATIONAL STANDARDS REGARDING LEGAL ASPECTS
OF EXTRADITION OF WAR CRIMINALS**

**Мануїлова К.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національний університет «Одеська юридична академія»**

**Губар В.С., студент II курсу магістратури факультету судового та міжнародного права
Національний університет «Одеська юридична академія»**

В сучасному світі та в умовах турбулентності міжнародних відносин процес взаємодії прав людини та міжнародної безпеки визначає стандарти, які регулюють екстрадицію воєнних злочинців. Міжнародні стандарти та взаємодія національного права різних країн забезпечують високий рівень ефективності даного процесу та відновлення справедливості, проте не рідко перед міжнародною спільнотою постають виклики з процесом організації екстрадиції воєнних злочинців.

Значний внесок у дослідженні цієї проблеми, напрацювання доктрини стали праці таких вчених як: Зелінська Н. А., Гришук Г. М., Зуєв В. В., Карпенко М. І., Коковін М. І., Молчанова А. П., Нестеренко С. С., Слободзян А. П., Філяніна Л. А., Фрич В. І., тощо.

Одним з важливих міжнародних документів, що стосується екстрадиції воєнних злочинців, є Римський статут Міжнародного кримінального суду (МКС). Статут визначає і класифікує воєнні злочини та встановлює процедури її розслідування і покарання. Важливою частиною Римського статуту є положення про зобов'язання держави видавати осіб, обвинувачених у воєнних злочинах, а МКС надає засоби для забезпечення справедливого та ефективного виконання цих зобов'язань.

Однак існують численні виклики у сфері екстрадиції воєнних злочинців, які можуть ускладнити процес і вплинути на його справедливість. Проблеми, пов'язані з недостатньою співпрацею деяких країн у справах екстрадиції воєнних злочинців. Наприклад, деякі країни можуть намагатися використовувати юридичні можливості, щоб уникнути видачі своїх громадян або осіб, які мають важливий політичний статус.

Міжнародне співробітництво у сфері видачі воєнних злочинців визнається, як важливий елемент міжнародного правосуддя. Шляхом спільних зусиль та застосування міжнародних стандартів можна забезпечити справедливість для жертв воєнних злочинів та запобігти невідповідальності тим, хто вчинив тяжкі злочини проти людяності.

Загалом, необхідно продовжувати розвивати та удосконалювати міжнародні стандарти екстрадиції воєнних злочинців, з урахуванням сучасних викликів та забезпеченням справедливого та ефективного вирішення справ у цій області. Важливо також сприяти співпраці міжнародних організацій та розвивати механізми для подолання проблем, які можуть виникнути у процесі екстрадиції воєнних злочинців.

Ключові слова: міжнародне кримінальне право, Римський статут, Міжнародний кримінальний суд, екстрадиція, воєнний злочин, міжнародне співробітництво, міжнародне право, міжнародне право прав людини.

In the modern world and in the conditions of turbulence of international relations, the process of interaction of human rights and international security determines the standards that regulate the extradition of war criminals. International standards and the interaction of the national law of different countries ensure a high level of effectiveness of this process and the restoration of justice, but the international community often faces challenges with the process of organizing the extradition of war criminals.

The work of such scientists as: Zelinska N. A., Hryshchuk H. M., Zuev V. V., Karpenko M. I., Kokovin M. I., Molchanova A. P. made a significant contribution to the study of this problem and the development of the doctrine. S. S. Nesterenko, A. P. Slobodzyan, L. A. Filyanina, V. I. Frych, etc.

One of the important international documents related to the extradition of war criminals is the Rome Statute of the International Criminal Court (ICC). The statute defines and classifies war crimes and establishes procedures for their investigation and punishment. An important part of the Rome Statute is the provision on the obligation of a state to extradite persons accused of war crimes, and the ICC provides the means to ensure that this obligation is carried out fairly and effectively.

However, there are numerous challenges in the field of extradition of war criminals that can complicate the process and affect its fairness. Problems related to insufficient cooperation of some countries in cases of extradition of war criminals. For example, some countries may try to use legal options to avoid the extradition of their citizens or persons with important political status.

International cooperation in the field of extradition of war criminals is recognized as an important element of international justice. Through joint efforts and the application of international standards, we can ensure justice for victims of war crimes and prevent impunity for those who have committed serious crimes against humanity.

In general, it is necessary to continue to develop and improve international standards for the extradition of war criminals, taking into account modern challenges and ensuring a fair and effective resolution of cases in this area. It is also important to promote the cooperation of international organizations and develop mechanisms to overcome problems that may arise in the process of extradition of war criminals.

Key words: international criminal law, Rome Statute, International Criminal Court, extradition, war crime, international cooperation, international law, international human rights law.

У XXI столітті інститут екстрадиції продовжує бути актуальним, тому що сучасний світ зіштовхується з проблемами та кримінальними протиправними діями, які виходять за межі національної юрисдикції держав. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, ухвалена у Нью-Йорку на 62-му пленарному засіданні 55 сесії Генеральної Асамблеї ООН Резолюцією 55/25 від 15 листопада 2000 р. визначає основну мету статтею 1, яка «полягає у сприянні співробітництву в справі більш ефективного попередження транснаціональної організованої злочинності та боротьби з нею» [1].

Термін видача злочинців (екстрадиція), знайшов відображення у Великому юридичному словнику міститься наступне визначення: «Видача злочинців (екстрадиція) – передача злочинця державою, на території якого він знаходиться, іншій державі на вимогу останньої для притягнення до кримінальної відповідальності або для приведення до виконання обвинувального судового вироку, який набрав чинності» [2].

Воєнні злочини, злочини проти людяності, злочини геноциду та агресії входять до юрисдикції Міжнародного кримінального суду та закріплені в Римському статуті (далі – Статут) [3]. Термін видача, закріплений в Ста-

туті, ст. 102 і означає «доставку особи однією державою до іншої держави відповідно до положень міжнародного договору, конвенції або національного законодавства» [3].

Процедура екстрадиції, визначена конвенціями та міжнародними договорами. Процедура екстрадиції включають подання офіційного запиту, який зазвичай повинен містити інформацію про злочин та достатні докази вини. Суд у країні, де перебуває затримана особа, розглядає цей запит, враховуючи відповідні закони та міжнародні зобов'язання [3].

Європейська конвенція про екстрадицію була укладена 13 грудня 1957 року і стала однією з ключових міжнародних угод, що регулюють процедури екстрадиції між країнами Європейської Ради. Ця конвенція створює рамки та стандарти для передачі осіб, звинувачених чи засуджених у вчиненні кримінальних злочинів, з однієї країни в іншу. Важливо відзначити, що деякі положення конвенції можуть бути модифіковані в рамках двосторонніх угод між конкретними країнами. В даній конвенції визначені злочини за якими слідує екстрадиція: політичні правопорушення, військові правопорушення та фінансові правопорушення [4]. Слід зазначити що в самій Конвенції не визначено конкретні злочини внаслідок яких слідує екстрадиція, проте чітко розмежований критерій, внаслідок якого вчинене правопорушення підлягає каранню у запитуєчій та запитуваній державах. В міжнародних договорах визначено, що держави не можуть застосовувати кримінальне законодавство до дій, вчинених за їх межами, з винятком випадків захисту особливих національних інтересів. Проте слід зазначити, що держави як правило готові співпрацювати у притягненні втікачів до відповідальності [5]. Розглянемо в рамках цієї Конвенції статтю 4, де вказано «Видача за правопорушення, які передбачені військовим правом і які не є правопорушеннями за звичайним кримінальним правом, із сфери застосування цієї Конвенції вилучаються» [4], на нашу думку – це прямо вказує на те, що вчиненні військові правопорушення не підпадають під сферу дії вище згаданого міжнародного акту.

Взагалі дана конвенція вказує на те, що мета полягає перш за все у покращенні співпраці між державами в справах екстрадиції воєнних злочинців, однак виключає військові правопорушення із сфери застосування [6].

Попри міжнародні договори та конвенції, Інтерпол відіграє над важливе значення у сфері передачі воєнних злочинців. Інтерпол, офіційно відомий як Міжнародна організація поліції, відіграє важливу роль у співпраці міжнародних правоохоронних органів і вирішенні питань, пов'язаних з екстрадицією воєнних злочинців. У своєму завданні забезпечення міжнародного співробітництва та боротьби зі злочинністю, Інтерпол виконує ключову роль в полегшенні видачі осіб, обвинувачених чи засуджених за вчинення воєнних злочинів. Він створює механізми для обміну інформацією між національними правоохоронними органами щодо осіб, які можуть бути обвинувачені у вчиненні воєнних злочинів. Це сприяє швидкому та ефективному обміну даними, необхідними для розслідування та видачі злочинців. Інтерпол виявляється ключовим фактором у глобальних зусиллях щодо видачі воєнних злочинців, сприяючи співпраці між державами, забезпечуючи обмін інформацією та координацію, і граючи важливу роль у здійсненні справедливості на міжнародному рівні [7].

Важливим місце серед джерел, які належать до міжнародного співробітництва є рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Розроблені висновки у кон-

кретних справах беруться за основу для інших аналогічних випадків. Важливим рішенням ЄСПЛ у справі «Soering v United Kingdom» [8] для всього цивілізованого суспільства, де визначений прецедент заборони покарання, яке може бути визнано нелюдським або що загрожує життю згідно з нормами Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) [9].

Дана справа виникла внаслідок висунутого клопотання німецького громадянина Karl Hermann Soering, який був обвинувачений у вбивстві в Сполученому Королівстві. У 1989 році Європейський Суд виніс рішення в цій справі, визнавши, що випадок може порушити статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Стаття 3 забороняє піддавання осіб катуванням або нелюдському поводженню. Його екстрадували з Сполученого Королівства до Сполучених Штатів Америки, де йому загрозувала смертна кара. ЄСПЛ визнав існування реальної загрози того, що особі може бути застосоване покарання, яке вважалось б нелюдським або принижувальним. Вирішивши, що це становить порушення Конвенції, Суд ухвалив рішення про те, що Сполучене Королівство порушило статтю 3 ЄКПЛ.

Розглядаючи правові аспекти екстрадиції воєнних злочинців слід зазначити, що важливим елементом даної процедури є міжнародне право та правозахисні стандарти. Також вирішальним аспектом є те, що правові норми захищають права людини та визначають умови, за яких може бути відмовлено у екстрадиції особи. Визначення виключень для екстрадиції, таких як ризик застосування покарань, що становлять катування чи нелюдське поводження, свідчить про належне забезпечення гарантій прав людини міжнародним співтовариством, щодо дотримання прав людини.

Практика екстрадиції воєнних злочинців визначається не лише міжнародними стандартами, але й взаємодією держав та їхніми національними законодавствами. Важливо забезпечити відповідність національних законів із міжнародними стандартами для ефективного та справедливого вирішення питань екстрадиції в рамках боротьби з безкарністю та захисту прав людини.

У світлі вищевикладеного можна зробити висновок, що належне врахування правових аспектів екстрадиції воєнних злочинців забезпечує баланс між потребами правосуддя, захистом прав людини та справедливістю в міжнародному контексті. Розглядаючи правові аспекти екстрадиції воєнних злочинців слід зазначити, що важливим елементом даної процедури є міжнародне право та правозахисні стандарти. Також вирішальним аспектом є те, що правові норми захищають права людини та визначають умови, за яких може бути відмовлено у екстрадиції особи. Визначення виключень для екстрадиції, таких як ризик застосування покарань, що становлять катування чи нелюдське поводження, свідчить про належне забезпечення гарантій прав людини міжнародним співтовариством, щодо дотримання прав людини.

В край необхідно створити комплексний підхід для забезпечення високого рівня гарантій прав людини для осіб, які підлягають екстрадиції, зокрема, шляхом забезпечення можливості висловлювання своїх доводів та захисту від можливих порушень. Якщо брати до уваги сучасний підхід до розвитку міжнародних механізмів для ефективного виявлення та переслідування воєнних злочинців, зокрема, сприяння обміну інформацією між країнами та органами судової влади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (укр/рос) : конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 15.11.2000 р. : станом на 4 лют. 2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text (дата звернення: 22.01.2024).
2. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1: А–Г. 672 с.
3. Римський статут міжнародного кримінального суду : Статут Міжнар. судів від 17.07.1998 р. : станом на 16 січ. 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 22.01.2024).

4. Європейська конвенція про видачу правопорушників : Конвенція Ради Європи від 13.12.1957 р. : станом на 20 верес. 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text (дата звернення: 22.01.2024)
5. Encyclopedia Britannica online. The official site of Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/extradition> (дата звернення: 22.01.2024).
6. Бодаєвський В. П. Особливості положень про екстрадицію та передачу осіб для відбування покарання щодо військових злочинів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Серія Право. Випуск 21. Частина 1. Том 3. С. 15–19. (дата звернення: 22.01.2024).
7. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу : Статут Міжнар. орг. кримін. поліції від 13.06.1956 р. : станом на 30 верес. 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142#Text (дата звернення: 22.01.2024).
8. Рішення Європейський суд з прав людини 07.07.1989 in no. 14038/88. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-57619%22>] (дата звернення: 22.01.2024).
9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 22.01.2024).